

Asia: VN/17877/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista

Lausunnonantajan lausunto

Toimivaltaisen viranomaisen (Ruokavirasto) nimeäminen (2 §)

Luonnonsuojeluliitto kiinnittää huomiota Ruokaviraston resursseihin toimeenpanon tehokkaan varmistamisen näkökulmasta. Oikeuskanslerin virasto on lausunut aiheesta seuraavaa: “...viranomaisen on kyettävä realistisesti hoitamaan sen säännösten mukaiset velvoitteet. Oikeuskanslerille osoitettujen kanteluiden käsittelyssä tulee viranomaisten selvityksissä joskus esiin, että säännöstenmukaisten tehtävien ja velvoitteiden laiminlyönnin ainakin yhtenä syynä on ollut resurssien riittämättömyys suhteessa sille asetettuihin tehtäviin ja velvoitteisiin. Pääsääntöisesti laillisuusvalvonnassa ei ole hyväksytty resurssien vähäisyyttä säännöstenmukaisten tehtävien laiminlyönnille, koska se ei ole säännöstenmukainen peruste.”

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan Ruokavirasto on alustavasti arvioinut, että viranomaisten resurssitarve EU:n metsäkatoasetukseen liittyviin tehtäviin on kaiken kaikkiaan 15–20 henkilötyövuotta. Varsinkin alkuun riittävien resurssien turvaaminen on tärkeää.

Valvonta ja tarkastukset (4-13 §)

“Saamiensa metsänkäyttöilmoitusten osalta Suomen metsäkeskus valvoo, että metsän käsittely kussakin tapauksessa täyttää metsälain vaatimukset.”

Metsäkeskuksen resursseja on leikattu ja metsäkeskuksella on jo aiemmin ollut haasteita esimerkiksi metsälain pykälän 10 valvonnassa, jota tehdään pääasiassa jälkivalvontana. Metsälain pykälän 10 mukaisia alueita ei ole kattavasti kartoitettu, mikä tarkoittaa, ettei järjestelmä tunnista metsänkäyttöilmoituksista kaikkia kohteita, vaan vastuu tunnistamisesta jää metsänomistajalle.

Käytännössä tämä tarkoittaa, että metsälain valvonnassa on Suomessa selviä puutteita monimuotoisuuden osalta.

Perustellut huolenaiheet (14 §)

“Uusi elementti verrattuna EU:n puutavara-asetukseen on metsäkatoasetuksen 31 artiklassa säädetty luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden mahdollisuus esittää toimivaltaiselle viranomaiselle perusteltuja huolenaiheita. Tähän liittyen asetus jättää kansallista liikkumavaraa sen suhteen, missä ajassa toimivaltaisen viranomaisen olisi ilmoitettava tekemistään toimenpiteistä huolenaiheen esittäjälle. Määräaika on asetuksen mukaan 30 päivää, jollei kansallisessa lainsäädännössä toisin esitetä. Laissa ehdotetaan säädeettäväksi määräajaksi 3 ja joissain tilanteissa 6 kuukautta, koska perustellut huolenaiheet voivat olla toimivaltaiselle viranomaiselle työläisiä ja hankalasti selvitettäviä ja niiden määrää on ennakolta vaikea arvioida.”

Metsänkäyttöilmoitus pitää jättää viimeistään 10 päivää ennen hakkuuta. Kuinka varmistetaan, ettei ikimetsien hakkuuta tapahdu, jos viranomaisen ilmoitusvelvollisuudessa toimien osalta on iso ajallinen ero metsänkäyttöilmoituksen jättämisvaatimukseen nähden?

Hallinnolliset seuraamukset (15-19 §)

-

Rikkomusmaksu ja hallinnollinen seuraamusmaksu (20-24 §)

Rikkomusmaksu (300 euroa ja 2000 euroa) on kooltaan pieni suhteessa luonnoksessa vertailukohtana käytettyyn kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain säätämään rikkomusmaksuun, “joka on vähintään 100 tai 300 euroa ja luonnollisille henkilöille enintään 5000 euroa tai 25 000 euroa sekä oikeushenkilöille enintään 10 000 euroa ja 50 000 euroa.”

Täytäntöönpanon tehokkuuden kannalta oikeasuhteisen rikkomusmaksun asettaminen on oleellista.

Määräaikainen sulkeminen hankintojen ja julkisen rahoituksen ulkopuolelle (25 §)

-

Erinäiset säännökset ja voimaantulo (26-31 §)

-

Esityksen vaikutukset (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)

“Lähtökohtaisesti esityksessä on pidättäydytty ehdottamasta asetuksen edellyttämän vähimmäistason ylittävää sääntelyä. Seuraamussääntelyn osalta esityksessä on otettu huomioon kansalliset erityispiirteet, miltä osin myös kansallista liikkumavaraa on pyritty hyödyntämään.”

Oleellista asetukselle on varmistaa metsäkadon pysäyttämisen lisäksi Suomessa vielä olevien ikimetsien säilyminen. Luonnonsuojeluliiton mielestä, tarvittavilta osin on oltava valmis esittämään myös vähimmäistason ylittävää sääntelyä.

“Luonnonvarakeskus on selvityksessään arvioinut, että metsäkatoasetuksen ohjausvaikutus maataloudesta aiheutuvaan metsäkatoon ja ilmastopäästöihin jää Suomessa kuitenkin vähäiseksi, koska asetus koskee vain asetuksen piirissä tuotettuja hyödykkeitä, ja täten se ei estä raivatun pellon maatalouskäyttöä, jos pellolla ei tuoteta asetuksessa mainittuja hyödykkeitä.”

Luonnonsuojeluliitto muistuttaa, että Suomi on sitoutunut metsäkadon pysäyttämiseen vuoteen 2030 mennessä. Suomi voi omalta osaltaan varmistaa, että on olemassa riittävä ohjaus kaikkien hyödykkeiden osalta. Näiltäkin osin on siis mahdollista varmistaa riittävät ympäristövaikutukset säätämällä laki, joka ylittää EU:n vaatimukset. Lisäksi on selvää, että muitakin ohjauskeinoja tarvitaan kansainvälisten sitoumustemme täyttämiseksi. Liitto katsoo, että maankäytön muutosmaksu tulee ottaa käyttöön mahdollisimman pian.

“Luonnonvarakeskuksen selvityksen mukaan metsäkatoasetuksen merkittävimmät monimuotoisuusvaikutukset toteutunevat Euroopan ulkopuolella, mikäli sen avulla pystytään vähentämään metsäkatoa merkittävässä määrin.”

Euroopan ulkopuolella tapahtuvat metsäkadon kitkeminen onkin oleellinen osa EU:n metsäkatoasetuksen tavoitteita, sillä olemme ulkoistaneet jopa yli 90 prosenttia haittavaikutuksista luonnon monimuotoisuudelle maamme rajojen ulkopuolelle.

“Vaikka ikimetsälle on olemassa laajasti hyväksytty määritelmä, niiden tunnistamista varten ei kuitenkaan ole mitään yleisesti hyväksytyjä kriteereitä. Mikäli ikimetsät haluttaisiin kartoittaa Suomessa, niiden tunnistamista varten pitäisi siten kehittää kriteerit. “

Ikimetsille ei Suomessa ole virallistettuja kriteerejä, mutta käytännön työssä käytössä olleita ja tutkimukseen perustuvia kriteereitä löytyy. Virallisten kriteerien osalta FAO:n määritelmäkin on kriteeristö, vaikkei se ole yksityiskohtainen.

“Jos tulkitaan, että käsitellyt talousmetsät eivät voi olla ikimetsiä, vaikka tuoreimmasta käsittelystä olisi kulunut vuosikymmeniä, ikimetsiä on vain nykyisissä suojelumetsissä ja metsätalouden ulkopuolella olevilla kitumailla. Jos ikimetsiä tulkittaisiin olevan myös talousmetsissä, niiden suojelulla edistetään ympäristön tilaa. Valtakunnan metsien inventointeihin perustuvan arvion mukaan ikimetsän kaltaisten metsien ala on kuitenkin hyvin vähäinen erityisesti Etelä-Suomessa, jossa on merkittävimmät tarpeet lisätä suojelua”

Ei voida automaattisesti olettaa, että ikimetsiä olisi vain suojelumetsissä tai metsätalouden ulkopuolisilla kitumailla.

Lisäksi muistiossa todetaan: “Ikimetsien kartoituksen puuttumisella voi olla negatiivinen vaikutus metsäympäristön tilaan, jos metsänomistajat eivät uskalla lisätä vanhojen metsien piirteitä talousmetsiin pelätessään niiden luokittuvan suojeltaviksi ikimetsiksi.”

Pelko siitä, että luonnonhoitotoimenpiteiden tekeminen johtaisi talousmetsän muuttumisen luonnontilaiseksi metsäksi voi johtua myös väärästä tiedosta ja virheellisistä käsityksistä. Tähän ongelmaan on mahdollista puuttua myös viestinnällä.

Luonnonsuojeluliitto kuitenkin pitää suojelualueiden ulkopuolisten ikimetsien kartoittamista tärkeänä niiden säilymisen turvaamiseksi.

Muita huomioita

Yleisenä huomiona Luonnonsuojeluliitto huomauttaa, että metsäkatoasetuksen toimeenpanoa täydentävän lain valmistelua tuki työryhmä, jossa ei ollut kutsuttuna tai kuultavana yhtään ympäristöjärjestön edustajaa. Työryhmässä oli esimerkiksi 9 MMMn edustajaa, 2 MTKn edustajaa vain yksi YMN edustaja eikä ollenkaan asiantuntijoita Suomen ympäristökeskuksesta. Vaikuttaakin siltä, että työryhmä ei ole ollut tasapainotettu kestävän kehityksen eri näkökulmien osalta.

Liitto pitää täydentävän lain säätämistä tärkeänä, jotta metsäkatoasetuksen toimeenpano on uskottavaa ja asetuksen rikkomisesta ja ympäristöhaitan tuottamisesta on riittävät seuraukset.

3.2.1

Luonnoksessa todetaan metsäkatoasetuksesta: "Metsien tilan heikkenemisellä tarkoitetaan asetuksessa metsän rakenteellista muutosta, jossa ikimetsä tai luontaisesti uudistuva metsä

muuttuu plantaasiksi tai muuksi puustoiseksi maaksi. Vastaavasti metsien tilan heikkeneminen tapahtuu, mikäli ikimetsä muuttuu viljelymetsäksi”

Hakkuun ja luontaisen uudistumisen salliminen ikimetsissä ei ole asetuksen hengen mukaista. Toimeenpanossa tulee varmistaa, että kaikki ikimetsistä tuleva puu on mukana metsäkatoasetuksen sääntelyn piirissä uudistamistavasta riippumatta.

3.2.3

“Ikimetsät ovat Suomen oloissa yleensä vanhoja metsiä, mutta periaatteessa ne voivat luontaisten häiriöiden jälkeen kuulua mihin tahansa suksessiovaiheeseen. Ihmisvaikutuksen puuttuminen koskee sekä nykypuustoa että aikaisempaa puusukupolvea. Ikimetsät eivät ole olleet voimaperäisten, kaupallisten metsänhakkuiden piirissä, mutta niissä on voitu harjoittaa luontaistaloutta ja poimintahakkuita kotitarvekäyttöön. Niiden tunnistamisen pitäisi siten perustua hakkuukantojen määrään, kasvupaikkatyyppiin ja nykypuuston rakenteeseen sekä sijaintiin suhteessa tiestöön ja muihin kuljetusväyliin.”

Muistiossa indikaattoriksi ikimetsän suhteen on kirjattu hakkuukantojen määrä. Tässä oleellista on se millaisia kynnysarvoja kantojen määrälle käytetään. Esimerkiksi pieniläpimittaisen puuston (esim. halkaisijaltaan 10cm puuston poisto) alueelta vähäisissä määrin (esim. 30 kappaletta hehtaarilta) ei muuta metsää merkittävästi ellei posteta harvalukuisen puulajin puita. Kriteerin tulisi siis määräytyä riittävän isoille läpihalkaisijalle tai riittävän suurelle määrälle, jos puhutaan pieniläpimittaisista puista.

Sen sijaan kasvupaikkatyyppi tai nykypuuston rakenne ei ole oleellinen, jos jo käytetään kantojen määrää kriteerinä ellei sitten puhuta turvemaista, jonka tila on voinut muuttua ojituksen myötä. Sijainti suhteessa tiestöön ja kuljetusväyliin ei ole oleellinen, sillä jos metsässä ei ole havaittavissa ihmisvaikutusta, se kuuluu määritellä ikimetsäksi sijainnista riippumatta.

Toopakka Liisa
Suomen luonnonsuojeluliitto ry